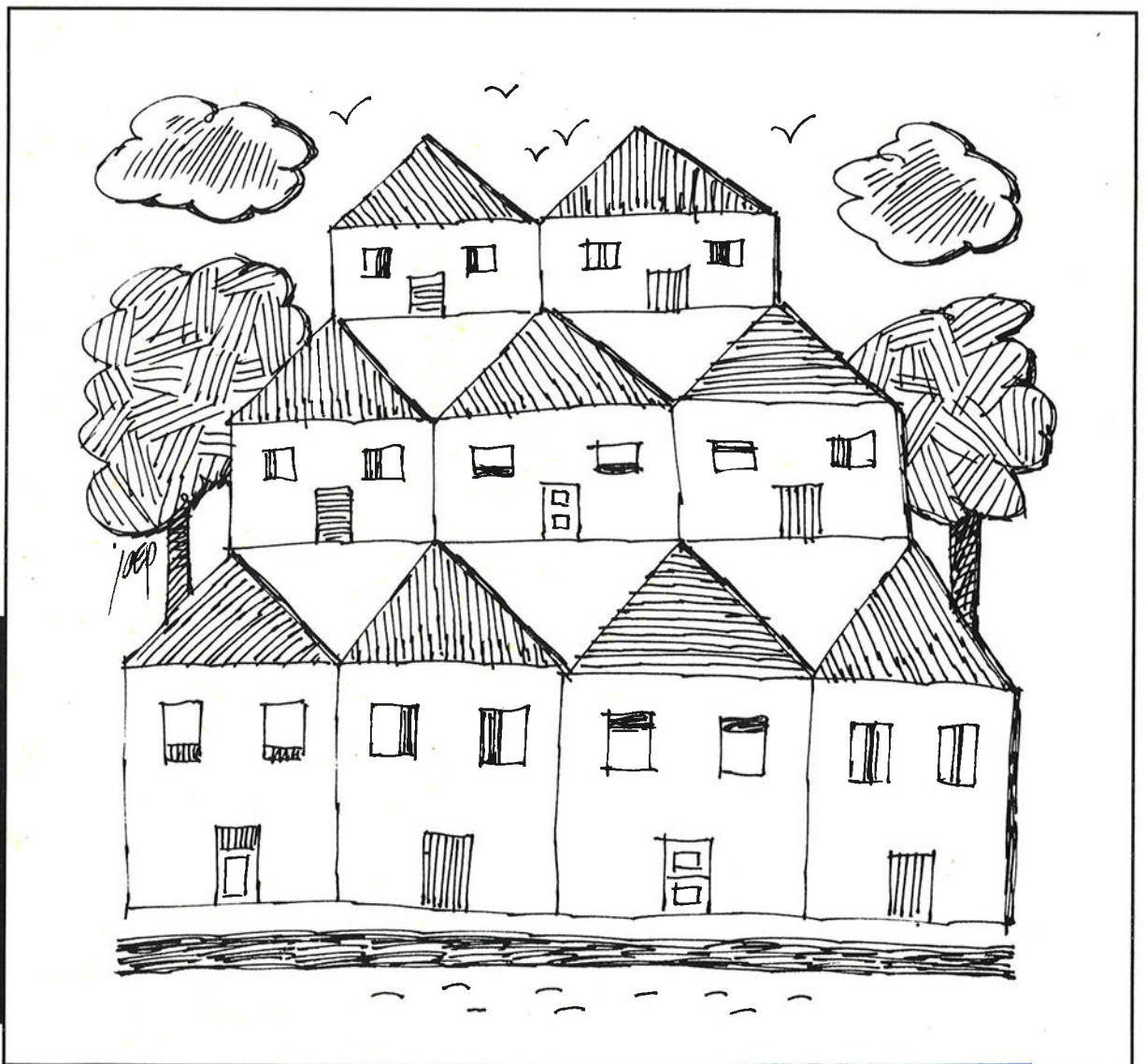

1992-71

GROESBEEKS
milieu
journaal

**THEMA:
WONEN IN GROESBEEK**

kennismakingsprijs f 3,-

VOORWOORD van de redactie.....?.....p. 2

"ONS GROESBEEK".....3
 door Joke Stoffelen

MEER GROEN IN DE LAGE HORST.....5
 door Henny Brinkhof

MILIEU RONDOM.....10
 door Adri Versluis

WIE KENT GROESBEEK.....12
 door Henny Brinkhof

DORPSGEZICHTEN IN DE SCHIJNWERPERS.....13
 door Adri Versluis

NATUURGEDICHT.....17

WAAROM GROESBEEK?.....18
 door Wouter Toet

WEDEROM DE GOLFBAAN.....20
 door Hans de Jong

VOGELS IN EN ROND GROESBEEK (7)..... 22
 door Raymond Klaassen

WEET JE WEETJE 24
 door Jeske de Bekker

UIT GROESBEEKS VERLEDEN (21).....26
 door Paul Thissen

KAPPEN MET KAPPEN.....29
 door Henny Brinkhof

TEKENING OMSLAG door Joep de Bekker

GROESBEEKS
MILIEUJOURNAAL

verschijnt
 driemaandelijks
 kosten: minimaal f20,-
 per jaar. Opgave bij
 het sekretariaat.

REDAKTIE
 Henny Brinkhof
 Adri Versluis

MEDEWERKERS
 Jeske de Bekker
 Hans de Jong
 Raymond Klaassen
 Joke Stoffelen
 Paul Thissen
 Wouter Toet

SECRETARIAAT W.M.G.:
 postbus 26
 6560 AA Groesbeek
 tel. 08891- 75710
 gironr. 52.75.384
 bankrek. 117442305

VERSCHIJNINGSDATUM: DECEMBER 1992

Wonen in Groesbeek is deze keer het thema.

En waarom ook niet. Is wonen in Groesbeek eigenlijk wel aantrekkelijk? Dit dorp heeft zo zijn minnen en plussen. Het landschap spreekt velen tot de verbeelding, evenals het natuurschoon dat hier in zo ruime mate voorhanden is. De ruimte, die er is, de schone vergezichten. Voor Groesbeekse 'inboorlingen' zijn de Groesbekers, hun dialect en betrokkenheid met elkaar van groot belang. Voor 'allochtonen' is de geslotenheid van veel Groesbekers ten opzichte van buitenstaanders een hindernis. Minpunten voor beide groepen zijn de moeilijke verbindingen met de buitenwereld, met name als je aangewezen bent op het openbaar vervoer. De alom aanwezig hondepoeper in alle geuren en kleuren vormt een steeds weer terugkerende steen des aanstoets. De angst voor verloedering van het dorp: zal Groesbeek wel een dorp blijven of wordt het volgezet met nieuwbouw, teveel auto's en beton. Dit zijn geluiden die je Groesbekers, import of geboren en getogen Groesbekers, kunt horen maken, als je je oor te luisteren legt.

In een tweetal, geheel verschillende artikelen kunnen we lezen hoe enkele inwoners over hun dorp denken.

Daarnaast een artikel over het op handen zijnde nieuwbouwproject: 'De Lage Horst'. De Werkgroep vindt dat daar meer met groen gedaan kan worden. Niet zozeer om de wijk aan te kleden, maar juist om de natuur meer kans te geven en kinderen meer mogelijkheden de natuur te ontdekken en te beleven. Om het dorp een dorp te laten!

Tenslotte een beeld van de Vereniging Behoud Dorpsgezichten, waarbij haar ontstaan, haar mening over de vaak negatieve gebeurtenissen die zich in dit dorp afspelen en haar niet aflatende strijd tegen de afbraak van dorpsgezichten belicht worden.

In Milieu Rondom kunnen we iets lezen over milieuvriendelijke keukens, en uit welk boekje jongeren tips voor een schoner milieu kunnen halen.

Het natuurgedicht is dit keer een anti-natuurgedicht.

Het 22 ste "Uit Groesbeeks verleden" gaat over 100 jaar VVV. Hoe ze rond de eeuwwisseling het toerisme in Groesbeek en omgeving wilden bevorderen.

In "Vogels in en rond Groesbeek" komen we onder andere te weten wat een Smelleken en een Grote Zaagbek is en waar je die kunt zien.

Weet je weetje gaat over een worteltjestaart: vies he?

Tenslotte krijgt de Golfbaan en haar vergraafactiviteit nog een staartje.

De Werkgroep Milieubeheer Groesbeek wenst alle lezers van een blad prettige feestdagen en een goed 1993!

De redactie

GROESBEEKSE VROUWEN OVER HUN DORP

Als ik terugkom van vakantie en de heuvels van Groesbeek weer zie, prijs ik mijzelf gelukkig in deze mooie omgeving te mogen wonen. Ik hou van het Groesbeekse landschap. Met verschillende vrouwen uit mijn directe omgeving, in leeftijd variërend van 23 tot 58 jaar, spreek ik over wonen in Groesbeek. Nieuwsgierig naar de mening van deze geboren en getogen Groesbeeksen, noteer ik ijverig hun ideeën, bevindingen en suggesties.

POEP OP DE GROESBEEKSE STOEP

Hondepoep op grasvelden, stoepen en bermen zorgt voor overlast. Alle vrouwen spreken hierover. Niet alleen de moeders met spelende kinderen hebben hier hinder van, de andere vrouwen ergeren zich hier eveneens aan. "Als het donker is durf je uit goed fatsoen geen onverlicht pad in te slaan, geheid dat je daar uitglijdt." Echte hondentoiletten heeft Groesbeek niet. De hondenbezitters wijken uit naar de groenstroken in het gemeentelantsoen die dan ook bezaaid liggen met felgekleurde smeulige mesthopen. Juist als ik naar huis fiets, na een gesprek met een vriendin over deze onsmakelijkheid, valt mijn oog op maar liefst twee grote hopen zalmroze gekleurde hondepoep. De eigenaar van een poepende hond moet wel erg kindonvriendelijk zijn geweest. Precies in het midden van een trapveldje voor de schooljeugd mocht de trouwe viervoeter zijn behoefte deponeren. Misschien een suggestie voor de gemeente om ook in Groesbeek omheinde hondentoiletten aan te leggen zoals ook het centrum van Nijmegen die kent.

DE OMGEVING VAN GROESBEEK

De directe omgeving van Groesbeek wordt door de dames zeer gewaardeerd. De afwisseling van bossen en akkers op glooiende heuvels doen menig vrouwenhart sneller kloppen. Daarnaast vinden zij het prettig dat een stad als Nijmegen met haar vele voorzieningen dichtbij ligt. De zwem-, surf- en spelevaarmogelijkheden in Mook/Plasmolen scoren hoog. Over het algemeen vinden zij dat Groesbeek en de Groesbekers zuinig moeten zijn op deze mooie omgeving. "Het is hier zo mooi! Je hoeft eigenlijk niet meer naar het buiten-

land te gaan want dat haalt het niet bij Groesbeek." De plannen die de Ruilverkavelingscommissie heeft ontwikkeld voor het zo geliefde buitengebied zijn onbekend bij deze vrouwen. Blijkbaar werkt de uitnodiging voor een speciaal voor vrouwen georganiseerde voorlichtingsochtend over deze materie, niet uitnodigend. Misschien voelen zij zich, zoals ik, beledigd en weigeren zij naar een versimpelde, in eenvoudige taal uitgelegde informatiebijeenkomst te gaan. Misschien hebben zij het 'gewoon' te druk en denken ze dat het hen niet aangaat. Het uitzicht bij het Canadese kerkhof, bij de Zwarteweg en bij Klein America worden als mooiste plekjes genoemd. De drie meertjes op de St.Jansberg vormen een idyllische rustplaats tijdens een stevige boswandeling.

NADEEL

Aan het wonen in Groesbeek kleven ook een aantal nadelen. De busverbinding met Nijmegen is vooral 's avonds slecht. Verder heeft Groesbeek geen openbaarvervoersverbinding (Wat een woord!) met de omliggende dorpen; steeds moet je eerst met de bus naar Nijmegen. Dat er op cultureel gebied weinig activiteiten ontplooid worden en dat het 'culturele bolwerk', de Mallemolen, hiervoor nauwelijks gebruikt wordt, vindt men ronduit jammer. Zo blijft men aangewezen op de voorzieningen van de stad.

De 'diamant tussen de heuvels' is niet op alle plaatsen even aantrekkelijk. Een ware opsomming volgt als ik informeer naar de minst mooie plekjes. Het nieuwe marktplein met een stuk geasfalteerd wegdek, wordt echt lelijk gevonden. "En dan zegt de gemeente dat het wel wat zal worden, dat de bomen nog moeten

groeien en zo. Ik vind het gewoon afschuwelijk en kaal." De nieuwbouwwijk Nijerf bevat te veel steen en te veel auto's. Wat meer groen, een ruimere opzet en meer speel mogelijkheden voor de jeugd was geen luxe geweest. Het kruispunt bij de Zuidmolen maakt depressief: "Het felle licht van de Shell-reclame verblindt je al van verre, geen bomen en altijd waait daar een koude wind".

EEN DORP BLIJVEN

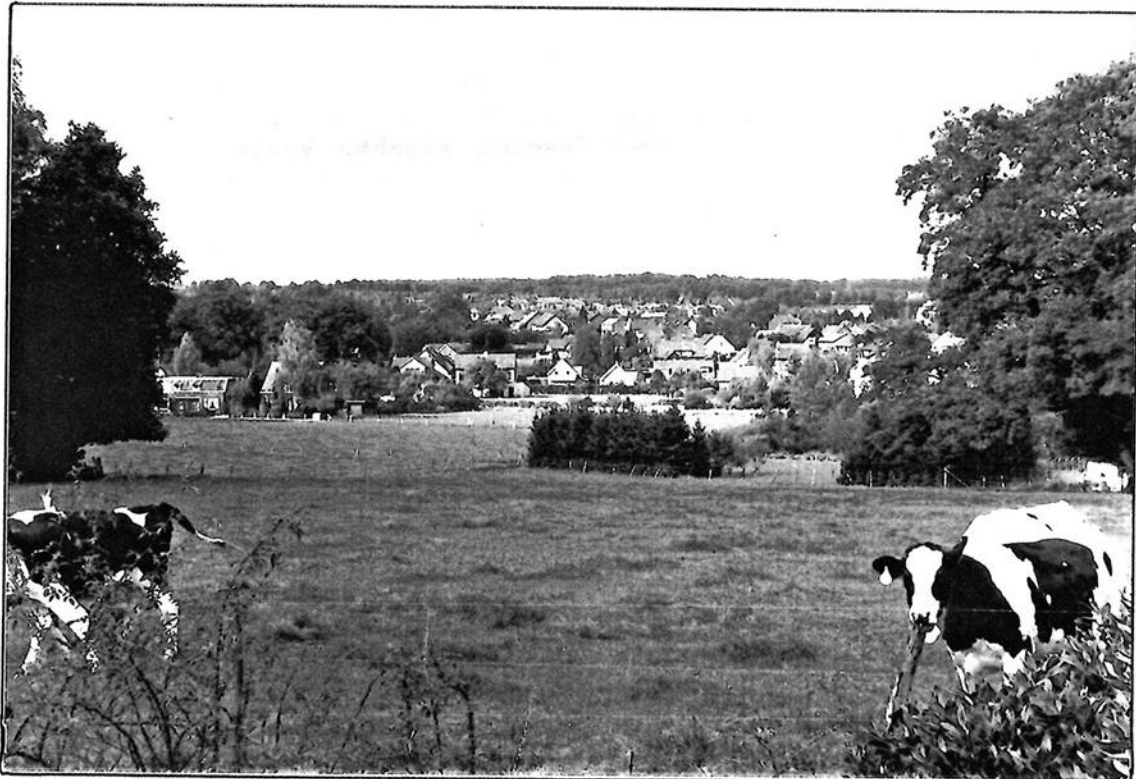
Groesbeek moet een dorp blijven. Men vreest voor te veel nieuwbouwwijken die het dorp er niet aantrekkelijker op maken. Een vergelijking met Beuningen, Wijchen en Malden wordt gemaakt. Groesbeek moet niet te groot worden. "Het is juist zo prettig dat ik veel gezichten ken als ik door het dorp loop. Het is óf familie, óf een kennis óf ik heb er

mee op school gezeten."

Wensen en suggesties voor verbeteringen zijn er te over. "Een kinderboerderij op een veilige plek in het dorp. Het dierenweitje bij de Protestantse kerk ligt op een gevaarlijk punt, daar wordt te hard gereden." "Verkeersdrempels of iets dergelijks in de Kloosterstraat." "Een dorpsplein met gezellige kroegen." (U begrijpt dat deze laatste opmerking afkomstig is van de jongste van het stel.)

Over het algemeen vindt men Groesbeek een prettig dorp. De ondervraagde vrouwen hebben het hier prima naar hun zin. De gemeente en de plaatselijke VVV prijzen ons dorp aan als de 'diamant tussen de heuvels'. Het unieke buitengebied met de vele bossen, vormt naar mijn idee de enige echte diamant. Juist daarom is het een voorrecht om hier te mogen wonen.

Joke Stoffelen

MEER GROEN IN NIEUWBOUWWIJK DE LAGE HORST

14 Oktober 1992 verscheen het bestemmingsplan de Lage Horst, een nieuwbouwwijk, gelegen tussen Nijerf en Hoge Horst. Er zouden de komende jaren 300 woningen gebouwd kunnen worden. Tegelijkertijd met het uitkomen van dit plan, liet de Gemeente Groesbeek weten dat ze de eerste bouwfase via een versnelde artikel 19 procedure wilde realiseren. Er was nl. haast geboden, want het aantal woningzoekenden dreigde de pan uit te rijzen. Tegen beide plannen heeft de Werkgroep Milieubeheer bezwaar aangetekend. Een belangrijke reden voor dit bezwaar was het ontbreken van voldoende natuur in de wijk.

De WMG vindt natuur in de wijk zeer belangrijk. In dit artikel zullen we uitleggen waarom en hoe dat in deze wijk mogelijk zou zijn.

Buiten is ver te zoeken

Niemand zal ontkennen dat contact met de natuur belangrijk is, wil diezelfde natuur voor iemand iets gaan betekenen. Daarnaast beginnen steeds meer mensen ervan doordrongen te raken, dat we niet zonder de natuur kunnen. We zijn er zelfs een onderdeelje van. Het is niet voor niets dat na familiebezoek wandelen in de natuur de meest voorkomende activiteit buitenshuis is in het weekend. De kwaliteit en bereikbaarheid van de natuur nemen echter in toenemende mate af.

Twintig jaar geleden lag natuur nog binnen handbereik. Overall, ook tussen de Groesbeekse woonwijken, lagen stroken onbebouwde grond waar kinderen naar hartelust konden struinen en ravotten. Buiten de bebouwde kom was men nog echt 'buiten'. Tegenwoordig zijn de meeste 'woeste gronden' in de wijk volgebouwd met 'invulwoningen'; het landbouwgebied is natuurvijandig en het stinkt er vaak. Keurig aangelegde speeltuintjes, die vaak ook dienst doen als hondenuitlaatcentra en straten, die meestal vol staan met auto's vormen de plaatsen waar kinderen hun energie kwijt kunnen. De natuur is voor de meeste kinderen onbereikbaar geworden. Ook in een dorp als Groesbeek wemelt het tegenwoordig van de Jantjes Beton.

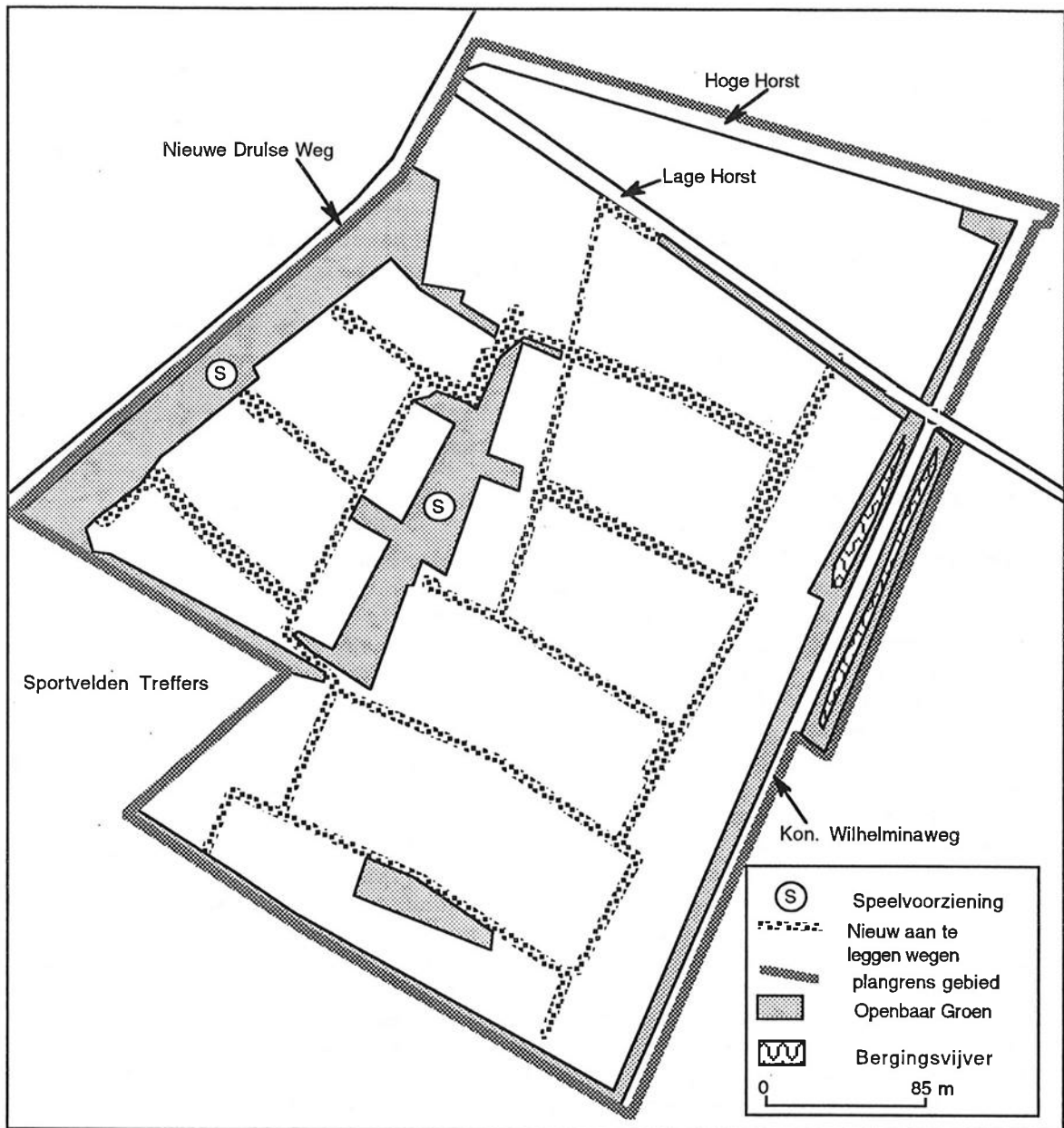
De Werkgroep Milieubeheer probeert daarom de natuur dichterbij huis te brengen. Dit vormde een belangrijke drijfveer bij het door ons aangedragen plan om een natuurgebied binnen de woonwijk Nijerf te creëren: de Foeperpot. De Foeperpot, een natuurweide in de nieuwbouwwijk Nijerf staat model voor hoe het ook

kan. Vaak zijn er kinderen in het gebied te vinden.

Ruimte voor de natuur

Nederland wordt steeds armer aan natuur. Je hoeft de kranten maar open te slaan om te zien dat het belabberd gaat met de in Nederland resterende natuur. Bossen sterven, heidevelden vergrassen, landbouwgrond is natuurvijandig geworden. Nederland is de afgelopen honderd jaar sterk verarmd. Biologen hebben al 25 jaar geleden uitgerekend dat in die periode de diversiteit van de Nederlandse natuur in de voorafgaande 50 jaar met 70% achteruitgegaan was. Voor wie in ons land woont, gaan de veranderingen zo langzaam dat zij nauwelijks opvallen, maar voor wie vaak in het buitenland verkeert, zoals ik, levert de aanblik van Nederland iedere keer als ik terugkeer een schok op. Waar zijn de kleurrijke weilanden? Waar is het schone water, waar het wemelt van de dieren? Waar zijn de bossen met eeuwenoude bomen, die behangen zijn met korstmossen? Nederland is een steriel groen laken geworden, waar men tracht de veel te kleine natuurgebieden met veel pijn en moeite voor steeds verder verval te behoeden.

Het landbouwgebied van Nederland heeft haar natuurwaarde op de meeste plaatsen verloren. Sterker nog: overbemesting en gebruik van gif maken het zelfs tot de natuurvijandigste gebieden, waar nog maar weinig planten en dieren kunnen leven. Zelfs de bossen zijn vaak niet meer dan boomplantages, die gekapt worden op het moment dat ze voor de natuur interessant worden. Het erge is: wie

Plan "Lage Horst", zoals de gemeente Groesbeek voorgesteld heeft in het bestemmingsplan.

er middenin woont, weet niet beter en denkt dat zijn omgeving natuurlijk is.

De natuur in Nederland is zelfs zozeer versnipperd geraakt, dat het voor veel planten en dieren niet meer mogelijk is om van het ene gebied naar het andere te gaan. Hierdoor dreigen populaties geïsoleerd te worden, waardoor de kans toeneemt dat ze door inteelt ten gronde gaan. Om dat te voorkomen legt men tegenwoordig steeds meer 'verbindingswegen' aan waarlangs dieren en planten van het ene naar het andere natuurgebied kunnen.

De Werkgroep Milieubeheer vindt dat er meer ruimte voor natuur moet komen. Niet alleen in het buitengebied, maar ook in de woonwijken zelf. Het landbouwgebied van Groesbeek is zo natuurvijandig geworden, dat natuur in een woonwijk, beschermd door blokken huizen beter af kan zijn dan midden in het landbouwgebied. Een Foeperpot midden tussen de bemeste en ontwaterde graslandpercelen was al lang weg geweest. Tussen de huizen is hij redelijk beschermd.

Een natuurgebiedje, ook in de woonwijk kan een onderdeel vormen van een 'verbindingsweg' voor planten en dieren. Een natuurgebiedje in de woonwijk Lage Horst zou via Foeperpot, het essenbosje achter garage Oomen, de ruige groenstrook achter de wijk Herwendaal aan kunnen sluiten op het Groesbeeks bos.

Kwaliteit van wonen

Een dak boven je hoofd is een eerste levensbehoefte. Dat geldt voor iedereen, waar ook ter wereld. Maar hoe je woont is ook belangrijk. Mensen wonen liever in een vrijstaand huis met een flinke tuin, dan in een rijtjeshuis of een flat. Wie wil er in een eentonige wijk wonen, waar niets te beleven is, een wijk zonder karakter? Helaas zijn er talloze van dergelijke wijken, ook in Groesbeek. Je kunt nu eenmaal niet allemaal "geluk hebben". Het Nijerf op zich is ook een wijk met weinig karakter. Gelukkig wordt dit voor een groot deel weer goedge maakt door de Foeperpot. Deze natuurenclave geeft de omliggende wijk iets landelijks. Je

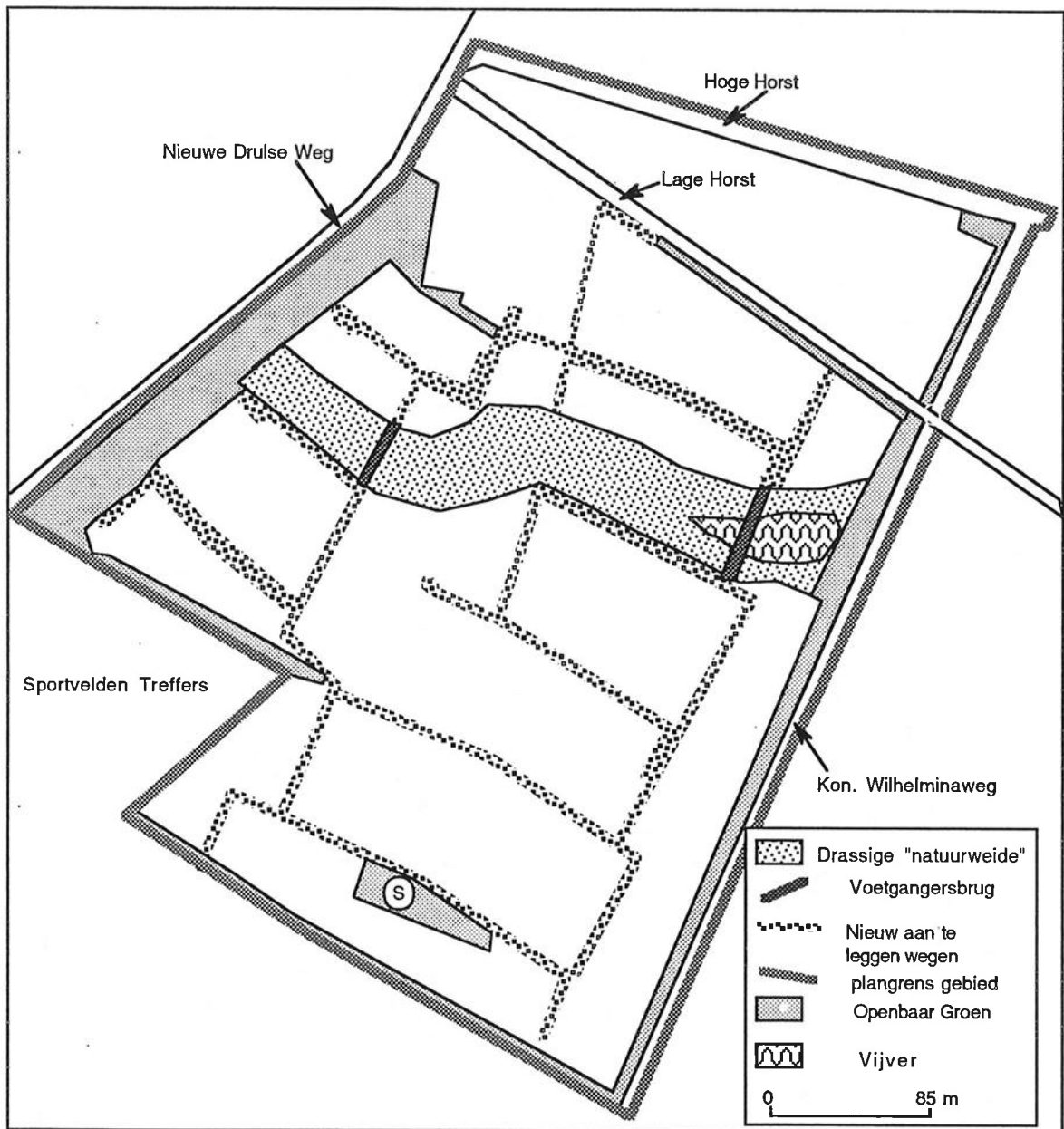
bent een beetje buiten. De Foeperpot verhoogt de kwaliteit van het wonen. De Werkgroep Milieubeheer vindt dat voor nieuw te bouwen wijken door inpassing van natuur in de wijk de kwaliteit van wonen vergroot wordt.

Problemen met waterhuishouding en natuureservaat De Bruuk

In het bestemmingsplan Lage Horst blijkt dat voor het bouwrijp maken van de wijk diepgaande ontwatering van de bodem nodig is. In het bestemmingsplan spreekt de gemeente Groesbeek van 70 cm. De Provinciale Planologische Commissie (PPC) vreest echter dat door die drainage het natuureservaat De Bruuk wel eens minder water zou kunnen ontvangen, waardoor verdroging op kan treden. Door het aanleggen van natuur in de nieuwe wijk kan drainage beperkt worden en daardoor eventuele gevolgen voor De Bruuk voorkomen. In de volgende paragraaf zullen we zien hoe.

Hoe komt het groen er in de wijk uit te zien als het aan de gemeente ligt?

De Gemeente heeft in het bestemmingsplan Lage Horst weinig groenvoorzieningen getroffen. Zij vindt dat het structuurgroen (20 x 200 m) langs de Nieuwe Drulse Weg en van Sportpark Zuid de wijk al een groen karakter geeft. Verder heeft zij centraal in de wijk een groenstrook gepland van enig formaat. Het gaat om een strook van ca. 20 x 150 m. In zowel structuurgroen als centrale groenstrook kunnen desgewenst speelvoorzieningen aangebracht worden, schrijft de Gemeente. Tenslotte wil zij de bestaande houtwal, die in het verlengde van de Hobbemaweg ligt, handhaven. De bouwpercelen liggen er echter strak tegenaan en de strook wordt nog geen 10 m breed. De houtwal krijgt zo wel een erg schamele ruimte toegemeten. (160 x 10 m) Op die manier gaat het meer op een paadje achterom lijken dan op een paadje in een houtwal. Voor honden uit te laten, zal het echter wel ruimschoots voldoen. Tenslotte wordt het gebied aan de Koningin Wilhelminaweg afgesloten

Plan "Lage Horst" zoals de Werkgroep Milieubeheer Groesbeek voorstelt.

door de Drulse Beek, met een begeleidende groenstrook van maar liefst 4 m! (4x350m).

Ook deze strook is weer geschikt voor onze trouwe viervoeter. In deze strook ligt nog een waterbergingsvijver van 300 vierkante meter. Aan de zuidkant van de wijk is tenslotte nog een groen eilandje van 70x12 m gesitueerd. In totaal zou je dus kunnen spreken van ongeveer 10.000 vierkante meter. Dat is 1 ha, terwijl de gehele wijk ongeveer 15 ha groot is. Daarmee bedraagt het percentage groen 6,5%, waarvan waarschijnlijk de helft wel zal opgaan als speelvoorziening, want er is verder niets in de wijk. Het is ook nog versnipperd groen. Vanwege dit openbaar groen, de aansluiting aan het landelijk gebied en de royale opzet van de bebouwing en bijbehorende tuinen vindt de gemeente Groesbeek dat er voldoende garantie is voor een "landelijke uitbreiding". Het is misschien maar goed dat deze term niet beschermd is. Het merendeel der huizen heeft een achtertuin van 10x15 m, wat niet bijzonder groot is. Alleen de duurdere vrijstaande huizen hebben een flinke achtertuin: ca. 20x25m. Het nadeel van tuinen is dat ze particulier zijn (verboden toegang) en verder dat ze vaak "ommuurd" worden en als zodanig nauwelijks visuele waarde hebben.

Hoe zou het openbaar groen er ook uit kunnen zien.

Van nature is het gebied van de Lage Horst, net als de Foerperpot, vochtig tot nat. Er zit een leemlaag in de grond, waardoorheen kwelwater bij een periode van overvloedige regenval omhoog komt. Dit maakt ontwatering tot 70 cm noodzakelijk. Door delen van het gebied (natuurgedeelte) wat uit te diepen en andere delen met de vrijgekomen grond juist op te hogen (plaatsen waar huizen staan), vindt slechts geringe ontwatering plaats en komen de huizen hoog en droog te staan. Een bijkomend voordeel is dat het waterpeil ook minder naar beneden hoeft omdat in het laagste, natste deel van het gebied niet gebouwd wordt. De door de afgraving nog lager gelegen

plaatsen worden drassig en zijn door het afvoeren van de bovenste laag voedselarm geworden. Beide zijn voorwaarden voor het ontwikkelen van een bloemrijk grasland a la Foerperpot. De begroeiing die er van oudsher voorkwam kan zich zo weer herstellen. Een poeltje in het gebied bij de Koningin Wilhelminaweg verhoogt de natuurwaarde. De zo gevormde twee wijken zouden door middel van 2 voetgangers/fietsersbruggen aan elkaar gekoppeld kunnen worden. De grootte van de groenstrook zou ca. 40x 400 m bedragen = 1,6 ha. Daar de centrale groenstrook daarmee zou komen te vervallen, zou de totale hoeveelheid openbaar groen dan 2,3 ha bedragen. Dat is ca. 15%.

De extra 1,3 ha voor groen zou op drie manieren gehaald kunnen worden.

- a. Men laat het aantal te bouwen huizen gelijk, maar verkleint de achtertuinen. Door bijvoorbeeld de achtertuinen der (50) vrijstaande woningen met 50% te verkleinen kan de grond verkregen worden (250x50=1,25 ha). Ook dan houden ze nog een flinke achtertuin over.
- b. Men verlaagt het aantal woningen met ca. 40.
- c. Een combinatie van beide.

De door de Gemeente gederfde grondinkomsten zouden (deels) teruggehaald kunnen worden, door de prijzen van de grond die grenzen aan de groenstrook te verhogen.

Samenvattend vindt de Werkgroep Milieubeheer Groesbeek dat door "meer ruimte voor natuur dicht bij huis" de kwaliteit van de leefomgeving voor de mensen wordt verbeterd. Niet alleen de mens, maar ook de natuur krijgt op die manier een beetje meer de ruimte die zij verdient. Het door ons voorgestelde plan tot het komen van meer natuur in de wijk Lage Horst draagt hiertoe bij. Tevens behoedt het het natuurreservaat De Bruuk voor mogelijke schadelijke gevolgen van ontwatering ten behoeve van het bouwrijp maken van deze nieuwbouwwijk.

Henny Brinkhof

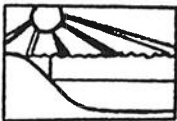
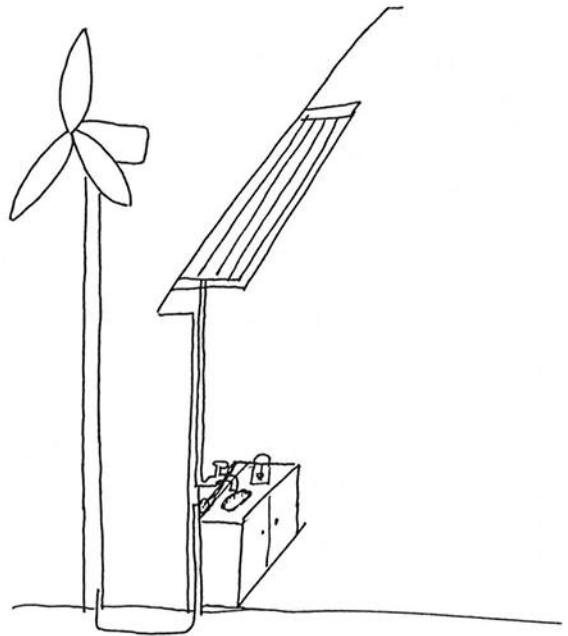
DE GROENE KEUKEN

In de herfst is De Groene Keuken haar toer door Nederland begonnen. Deze rijdende expositie is een nieuw (groot) project van De Kleine Aarde. Met een twaalf meter lange truck met oplegger gaat men twee jaar lang door Nederland rijden. De standplaatsen zullen zijn: beurzen, braderieën, markten en pleinen. Op deze wijze probeert men belangstelling te wekken bij het publiek voor de vele mogelijkheden die er zijn betreffende "milieu-sparen in de keuken".

Wat ging er aan vooraf?

Anderhalf jaar geleden is het idee ontstaan. Op de Wageningse Landbouw Universiteit werd in maart 1991 een symposium gehouden ter ere van het verschijnen van De Gids voor de Groene Consument (uitgegeven door Loesje en Partners). Als sprekers op het symposium waren onder andere de twee auteurs (Julia Hailes en John

coördinator een bijna volle agenda. Gemeenten, milieugroepen, organisatoren van manifestaties, en andere organisaties willen de keuken "op visite" hebben.

MILIEU

RONDOM

Elkington) uitgenodigd van de Engelse editie van deze gids. Door hun enthousiaste verhalen over de tentoonstelling in Engeland van "The Green Kitchen" is het idee ontstaan. Uiteindelijk hebben vier organisaties zich ingezet om het project startklaar te maken: de Vakgroep Huishoudstudies van de Landbouw Universiteit, de Nederlandse Vereniging van Huisvrouwen, Loesje en Partners en De Kleine Aarde. Loesje en Partners was vooral betrokken bij de voorbereidingen en De kleine Aarde bij de organisatorische werkzaamheden.

De start

Vier mensen rijden met de Groene Keuken-truck door het land: de coördinator Frans Brinkman, de voorlichtsters Yvonne van Zoest en Irma de Potter en de chauffeur Pieter Mulder. Deze laatste heeft zich spontaan aangeboden om (onbetaald) met de truck door Nederland te rijden. Inmiddels heeft de

Twee keukens

De expositie bestaat uit twee keukens die de bezoeker kan bekijken. In het ene model is te zien wat elke bezoeker in de eigen keuken al op korte termijn kan doen; zoals het afval gescheiden verzamelen, ecologische voeding gebruiken, bij vervanging van apparatuur milieuvriendelijker apparaten aanschaffen. In de tweede keuken kan men een indruk opdoen hoe men een totaal nieuwe keuken milieuvriendelijk kan inrichten. Zo heeft men er de energiezuinigste apparatuur neergezet. Er wordt aangegeven (maar dat weten we eigenlijk allemaal al wel) dat handmatig afwassen zuiniger is dan de zuinigste afwasmachine.

Bezoekers van de tentoonstelling kunnen het nieuwe deeltje van de serie "Ecologische Alternatieven" aanschaffen, zodat men alles thuis nog een kan nalezen.

De sponsors

De Medewerkersraad van De Kleine Aarde heeft naar aanleiding van het Groene-Keuken-project de principuitspraak gedaan, dat zij geen invloed accepteert van sponsors of andere geldgevers. Op deze voorwaarde zijn er contracten afgesloten met AEG, meubelfabriek Splinter en Natufood. Van AEG is alleen de energiezuinigste apparatuur tentoongesteld, en uit het assortiment van Natufood alleen die producten die ecologisch verantwoord zijn.

Bij de Kleine Aarde kan men informatie over De Groene Keuken verkrijgen: tel. 04116-84921 (Frans Brinkman).

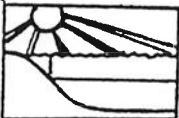
Gezien in de boekwinkel

"Het milieu jouw zaak!"

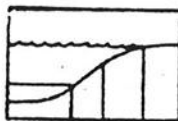
Tips voor jongeren om zelf iets aan het milieu te doen.

Geschreven door Debbie Silver en Bernadette Vallely (1991).

ISBN 90.204.19978

MILIEU

RONDON

De onderwerpen die besproken worden zijn alfabetisch gerangschikt. Bijvoorbeeld: actie afval - bedreigde diersoorten - beeldschermen - biologische landbouw - blikjes - cosmetica - dierproeven - dolfijnen-ecologie - fietsen - hamburgers-olifanten - papier - sieraden-snacks - televisie - vegetarisch-wegwerpartikelen.

Wat hebben ze met elkaar gemeen? Batterijen, zure regen, hamburgers-tropische regenwouden - televisie-walvissen? Het zijn allemaal onderwerpen die direct of indirect te maken hebben met het milieu en onze aarde, die steeds vuiler dreigt te worden. Wat kun jij ertegen doen? De schrijvers geven tips en informatie hoe je een bijdrage kunt leveren.

Achterin vind je een lijst met adressen van organisaties en instellingen in Nederland en België, waar je inlichtingen kunt verkrijgen.

De plaats van de vorige Wie kent Groesbeek was: De Lage Horst nabij De Bruuk, waar de Leigraaf, Groesbeeks' mooiste beek onder de weg richting De Horst stroomt. Hier zou een natuurontwikkelingsproject gestalte kunnen krijgen, mits er voldoende grond beschikbaar zou komen.

Deze keer staan we midden in een nieuwbouwwijk op een T-splitsing. Naar het oosten kijkend zien we de lange rechte poot van de T. We zien aan weerskanten van begin tot einde blokken van 6 woningen. Voor de woningen een klein tuintje met af en toe een boompje, conifeertjes en andere kleine struikjes. Dan een stoep, aan een kant een parkeerstrook en in het midden de weg. De parkeerstrook staat vol auto's en ook aan de andere kant half op de weg, half op de stoep staat onze vierwielige vriend, die maar af en toe een dagje buiten ons kan. Op de met klinkers bestratte weg rijden zij, die ook vandaag niet buiten ons konden, af en aan.

Dit is een typische, 'no nonsense' nieuwbouwwijk van de jaren 80, zoals ze in zoveel plaatsen in Nederland, steden en dorpen, te vinden zijn. Degenen, die ze ontworpen hebben, zullen echter altijd blijven volhouden dat we hier te maken hebben met een "landelijke uitbreiding" van het dorp.

Dat deze wijk inderdaad een uitbreiding van een dorp is, zal de oplettende waarnemer niet ontgaan, vooral wanneer hij de straten van de 'bovenligger' van de T inkijkt. De naar het zuiden gerichte, korte poot, loopt omhoog en eindigt in een heuvel, waaraan de hier beschreven straat haar naam dankt. Bovenaan eindigt de straat in groen. Hier zie je achter bomen verscholen een vrijstaande dorpswoning van uit de tijd dat de wijk er nog niet was. De oorspronkelijk "landelijke ligging" van deze woning, die nu aan de rand, maar in de nieuwbouwwijk ligt, is te herkennen aan het groen eromheen.

Kijken we in de T-poot, die naar het noorden wijst, dan zien we daar ook nieuwbouwhuizen met kleine voortuintjes en een stoepje. De weg loopt hier af. De weg eindigt in een grasland waarin een rijke schakering van groen opvalt. Er loopt een paard. Het is een drassig grasland van 2 ha, midden in de wijk. Deze grote enclave van groen geeft de wijk een landelijk karakter. Door die oase, waar in de zomer veel bloemen bloeien en waar kinderen in een sloot kunnen vissen, heeft deze wijk toch een zeker "landelijk karakter" behouden of, zo je wilt, gekregen.

Het is niet alleen jammer dat de gemeente Groesbeek in haar nieuwbouwplannen voor een nieuwe wijk niet aan een dergelijke groenvoorziening gedacht heeft. Zij hecht daar blijkbaar weinig waarde aan, want, ondanks het weinige groen in die nieuwe wijk, spreekt zij toch van een "landelijke uitbreiding". Wat daar mee bedoeld wordt, wordt niet gedefinieerd, terwijl bijvoorbeeld de termen "voorgevel" of "carport" wel gedefinieerd worden als respectievelijk: "de naar de weg gekeerde gevel van de hoofdbouwmassa van de woning" en "een overdekte, niet of niet geheel door wanden omsloten autostallingsplaats". Het handige van het niet beschrijven van wat een "landelijke uitbreiding" is, is dat je met die term vervolgens alle kanten uit kunt en discussie onmogelijk maakt, want over wat een landelijke uitbreiding is valt niet te twisten, net als over smaak. Ik zou een poging tot definitie willen wagen: "Een landelijke uitbreiding is een uitbreiding met woningen, waarbij openheid van de wijk kenmerkend is. Een openheid die veroorzaakt wordt door een ruime omvang der bouwkavels van gemiddeld 400 vierkante meter en afwisseling van de bebouwing van die kavels en door het in ruime aanwezigheid van openbaar groen van ten minste 15% van de wijk, waarbij een groot deel van dit groen aaneengesloten is en een natuurlijk karakter heeft".

Zo dat was het voor deze keer. Oplossingen sturen naar: Henny Brinkhof, Hobbemaweg 10. 6562 CT Groesbeek.

DE VERENIGING BEHOUD DORPSGEZICHTEN

In dit themanummer over "wonen in Groesbeek" komen verschillende personen aan het woord over dit onderwerp. We wilden ook "te rade gaan" bij mensen die (met veel enthousiasme) een groot gedeelte van hun vrije tijd besteden aan het verdedigen van de teloorgang van de karakteristieke plaatsen in hun dorp. Kortom, we kwamen terecht bij de "Vereniging Behoud Dorpsgezichten". Henny Brinkhof en Adri Versluis hadden een gesprek met Theo Giesbers (voorzitter), Jan Kersten (secretaris) en Wilma Giesbers (lid van de Vereniging).

Het begin

Het is allemaal begonnen in 1984 door de plannen van de Gemeente om het Hollands Klooster en Kapel te slopen. In dat jaar richtten bovengenoemde personen de actiegroep op: "Behoud Hollands Klooster en Kapel". In 1991 is de actiegroep een vereniging geworden; statutair vastgelegd op 25 juni 1991. De Vereniging heeft 16 leden. Dit geringe aantal heeft te maken met het feit dat de doelstelling niet meer ter discussie staat. Mensen die lid zijn, zijn dit voor 100 procent. Dit heeft het voordeel dat, bijvoorbeeld bij Artikel 19-procedures waar binnen veertien dagen op gereageerd moet worden, er direct actie ondernomen kan worden. Bij een groot ledental zou er eerst vergaderd moeten worden om tot een beslissing te komen.

Doelstelling

De doelstelling van de Vereniging is: "het behouden en terugbrengen van dorpsgezichtbepalende elementen, zoals gebouwen, ornamenten, beplantingen en bestratingen, skylines en landschappen welke karakteristiek zijn of waren in de gemeente Groesbeek. Alles in de ruimste zin des woords".

De activiteiten

Welke acties zijn er inmiddels ondernomen en, even belangrijk, wat hebben zij bereikt. Het rijtje met onderwerpen dat we konden noteren, liegt er niet om! Voor de overzichtelijkheid beschrijf ik dit puntsgewijs.

Hollands Klooster en Kapel

Door de actiegroep Hollands Klooster en Kapel werd een bestemming gezocht voor het Klooster en de Kapel. De Gemeente wilde echter slopen. Door

een grappig toeval vond de Vereniging de architect die zij nodig hadden! Op een zondagmiddag belde bij Theo en Wilma Giesbers een stagiaire aan, die geïnteresseerd was in oude gebouwen en bij de architect Egbert Hogenberk werkte. Deze heeft bekendheid in het Westen des lands. Hij wilde zich inzetten voor het behoud van het Hollands Klooster en Kapel. Subsidies werden aangevraagd, en met medewerking van de Woningbouwvereniging St. Joseph werden het Klooster en de Kapel gered.

Een van de twee Groesbeekse gebouwen van de rijksmonumentenlijst.

De Gerardus Majella-school, de BLO-school en het Gemeentehuis zouden gesloopt worden. Geen van alle stond op de Gemeentelijke Monumentenlijst. Ook het cafe hotel "In de locomotief" stond niet op de lijst.

Gerardus Majella

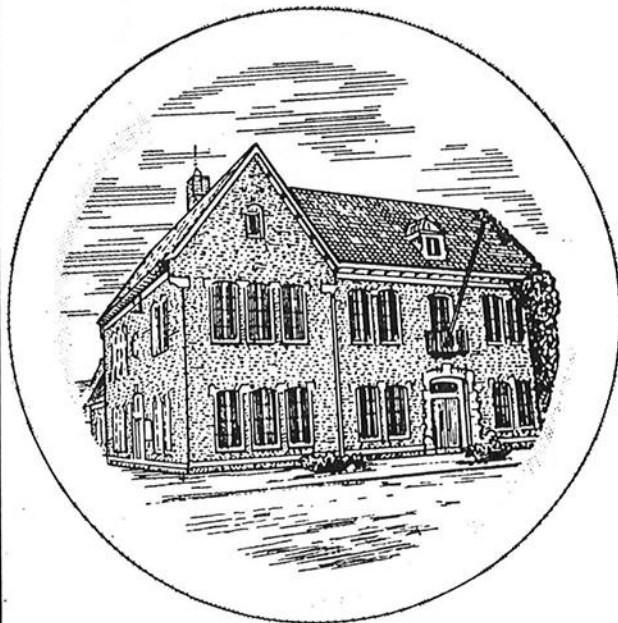
In 1990 zou de school dus gesloopt worden om plaats te maken voor het

nieuwe Gemeentehuis. De leden van de Vereniging Behoud Dorpsgezichten hebben toen in een dag 2000 handtekeningen verzameld voor het behoud van Gerardus Majella. Deze werden de Gemeente aangeboden in de Raadszaal. Zeer tot ongenoegen van de tegenpartij. Ook voor de "Gerardus Majella-kinderen" hebben de ouders een handtekeningen-actie gehouden. Negen-tig procent was voor het behoud van de school! Ze zijn gewoon terzijde geschoven. Nu, op dit moment is er nog niet beslist of de school gesloopt gaat worden, of dat er woonruimtes in gebouwd worden.

Het oude Gemeentehuis

In mei 1990 nam Wilma Giesbers contact op met de Ombudsman. Deze raadde haar aan om te proberen het Gemeentehuis op de lijst van de Landelijke Monumenten Stichting (te Zeist) geplaatst te krijgen. Zodra daar een aanvraag binnen is, is het monument namelijk beschermd. Het kan dan nog wel een half jaar duren voor er een uitspraak is. Deze plaatsing is echter niet gelukt.

In 1991 is er een enquête gehouden voor behoud van het Gemeentehuis, BLO-school, Gerardus Majella en "In de Locomotief" Resultaat: 4500 handtekeningen! Het was niet de bedoeling van de Gemeente om het Gemeentehuis op de Gemeentelijke Monumentlijst te plaatsen.

Het Gemeentehuis

Voor de Vereniging was het een openbaring dat zoveel mensen het standpunt "behoud het Gemeentehuis" hadden ingenomen. De enquête-formulieren werden (wederom) in de Raadszaal aangeboden. Een discotheek, taart en versiering van de zaal completeerde het geheel. Het Gemeentehuis komt nu wel op de plaatselijke monumentenlijst.

De vier panden die vanaf de startperiode van de "Vereniging Behoud Dorpsgezichten" aangeboden zijn voor plaatsing op de Gemeentelijke Monumentenlijst, zijn afgewezen.

Toen begon het steekspel over wat het eerste gesloopt zou worden.

De BLO-school

Deze werd als eerste gesloopt. Er zijn veel besprekingen en hoorzittingen geweest. Omstreeks december vorig jaar was het een onzekere periode: komt de buldozer om te slopen? De Vereniging probeerde in die periode te achterhalen welke berekeningen er waren gemaakt voor de BLO-school en de Gerardus Majella-school. Ze heeft ze nooit gezien; ze zijn volgens haar ook nooit gemaakt.

In januari 1992 heeft de Vereniging een kort geding aangespannen aangaande het slopen van de BLO-school. Helaas hebben ze dit verloren; hetgeen veel geld gekost heeft. In het advies dat ze kregen stond dat ze nog de mogelijkheid hadden om te procederen tegen de nieuwbouw. Ze konden kiezen of ze dit via de rechter met "woningbouwprocedures" wilden doen, of via schorsing bij de voorzitter Raad van State. Inmiddels waren de sloopwerkzaamheden begonnen; het had geen zin meer en bovendien zou het teveel geld gaan kosten. Procederen tegen nieuwbouw is natuurlijk nooit de bedoeling geweest van de Vereniging; het valt ook geheel buiten haar doelstelling.

De Golfbaan

Het volgende project waartegen geageerd werd, was het uitbreiden van de Golfbaan en de driving range. De leden wilden de Gemeente laten weten dat ze ertegen waren, daar het karakteristieke uitzicht over Groesbeek erdoor veranderde. De Werkgroep Milieubeheer Groesbeek (WMG) heeft

toen deze activiteit voortgezet.

Een nieuw cafe

Ger Driessen had plannen voor een nieuw cafe. De Vereniging heeft toen de Gemeente laten weten dat de straathoek zo ingericht moest worden, dat het in het straatbeeld en de omgeving zou passen. Dit hebben ze mondeling en schriftelijk bevestigd gekregen. Uiteindelijk is de tekening tot stand gekomen na aanpassing door de Welstandscommissie; Het definitieve ontwerp voldeed op geen enkele wijze aan de toezeggingen die gedaan waren door B & W Een bezwaarschrift is ingediend.

De Lage Horst

De Vereniging heeft geprotesteerd tegen de bouw van 300 woningen. Hoofdzakelijk omdat hier oneigenlijk gebruik gemaakt wordt van de Artikel 19-procedure. Volgens de Woningbouwvereniging bestaat er nog nauwelijks woningnood in Groesbeek. De urgentie om Artikel 19 te gebruiken voor de Lage Horst is dan zwak. De Vereniging vindt het overigens van bestuurlijke zwakte getuigen als steeds de Artikel 19-procedure gebruikt wordt, omdat deze getuigt van slechte planning.

Groesbeeks kasteel

Er is ook een aanvraag ingediend bij de Gemeente Groesbeek voor het behoud van de fundamenteën van het Groesbeeks Kasteel. Deze staan nu op de Gemeentelijke Monumentenlijst.

Villa Vogelsangh

Er zijn door de Vereniging bezwaren ingediend tegen de bouw van drie bungalows op het terrein van de villa Vogelsangh aan de Zevenhevelenweg. (De MWG heeft helaas niet kunnen protesteren, omdat dit plan te laat signaleerd werd.) De Vereniging heeft nog geen antwoord op het bezwaarschrift. Maar, volgens de laatste berichten worden er twee woningen gebouwd in plaats van drie. Er is nu een aanvraag verstuurd voor plaatsing van de tuin van Vogelsangh op de Gemeentelijke Monumentenlijst.

Structuur-visie Groesbeek

Dit rapport van de Gemeente heeft betrekking op heel het centrum en

wordt mooi omschreven als "Architectonisch kader Centrum Groesbeek". De Vereniging heeft er haar kritiek op geuit. Kort gezegd komt het erop neer dat er teveel "als" en "mits" in staat om er een duidelijke lijn in te ontdekken.

Bomen

Twee Japanse sierkers-bomen die bij de Pastorie stonden in de Pannenstraat, moesten "gesloopt" worden. Er was echter een AROB-procedure gestart.

Gelijktijdig met het protesteren tegen het weghalen van de bomen in de Pannenstraat is ook geprotesteerd tegen het omzagen van de bomen aan de hoofdingang bij Werkenrode. De bomen waren echter al verdwenen; de grond was van de Gemeente! De essentie van deze bomenkwestie is, dat er een AROB-procedure wordt gestart, en men er verder niets meer aan kan doen.

Aan de hand van bovenstaande activiteiten kunnen we concluderen dat de leden van de Vereniging behoud Dorpsgezichten de laatste jaren bepaald niet hebben stilgezeten! Aan het einde van het gesprek vertellen Theo Giesbers en Jan Kersten dat ze het jammer vinden dat in de politiek in Groesbeek de vraag naar "wat de burger wil in de Gemeente" is verschoven naar activiteiten van de Gemeente en commissies. Het lijkt alsof Wethouders niet werkelijk meer begaan zijn met het lot van de mensen in hun gemeente.

Adri Versluis

DE DAPPERSTRAAT

Natuur is voor tevredenen of legen.
En dan: wat is natuur nog in dit land?
Een stukje bos, ter grootte van een krant,
Een heuvel met wat villaatjes ertegen.

Geef mij de grauwe, stedelijke wegen,
De' in kaden vastgeklonken waterkant,
De wolken, nooit zo schoon dan als ze, omrand
Door zolderramen, langs de lucht bewegen.

Alles is veel voor wie niet veel verwacht.
Het leven houdt zijn wonderen verborgen
Tot het ze, opeens, toont in hun hogen staat.

Dit heb ik bij mijzelf overdacht,
Verregend, op een miezerige morgen,
Domweg gelukkig, in de Dapperstraat.

J.C. Bloem

Uit: Verzamelde Gedichten (1986), bl.z
206.

Waarom (niet)?

Waarom Groesbeek? Ach, waarom niet? Zo ongeveer luidden onze afwegingen omtrent het wel of niet verhuizen naar Groesbeek. Liefde maakt blind heet het: nou, verliefd waren we. Als randstedelingen bekoorden ons de bossen en heidevelden, de ongecompliceerdheid van het dorpsleven, de prijzen van het onroerend goed, de heuvels, de ruimte en de zuidelijke gemoedelijkheid. En in je verliefdheid stap je licht heen over allerehande vragen betreffende je vrienden en familie, je werk en hoe het is om weer op nul te beginnen. Ach, echten banden verbreek je niet door afstand en werk en nieuwe relaties zijn geen probleem; we zijn immers nog jong. Bovendien werd de verliefdheid nog gevoed door goede jeugdherinneringen aan spannende vakanties in de Groesbeekse bossen. Wonderlijk om te zien wat een onroerend goed-advertentie in de Haagse Courant tot gevolg kan hebben: een gezinsverhuizing van Den Haag naar Groesbeek op weinig rationele afwegingen gestoeld.

En daar zit je dan; het huis is naar je zin, je vrienden en familie zeggen wel dat het ver is, maar komen

toch. De natuur blijkt zeer aantrekkelijk nu die zo voor het grijpen ligt en het leven in een dorp onder de grote rivieren is inderdaad veel gemakkelijker dan in het Haagse. Zelfs je werk ontwikkelt zich, na wat korte aanloopproblemen, tot je leukste job tot nu toe. Nieuwe, echte relaties opbouwen kost uiteraard meer tijd, maar ook die groeien uiteindelijk. Wonderlijk is in dit verband wel dat deze zich voor 95% ontwikkelen met mensen die eveneens hun wortels elders hebben. De echte Groesbekers blijken moeilijk bereikbaar. Er groeit tevens een goed gevoel met sommige plekken in de omgeving, niet met het dorp zelf. Ik denk hierbij aan de Zevenheuvelenweg, de Rijnpromenade in Emmerich, de Sint Jansberg, de Canadese Begraafplaats, natuureservaat De Bruuk en de velden hier omheen, het zweefvliegveld en de Mookerheide.

Maar al het goede ten spijt, is daar vanaf mijn eerste dag alhier bij mij het heimwee. Niet altijd even hevig, doch wel altijd aanwezig; noem het liefdesverdriet. Ik constateer dat vrienden en familie ons missen en dat wij op onze beurt niet altijd in

Het 'groene meer' op de Jansberg

staat blijken om op gewenste ogenblikken bij hen te zijn; een gevoel van ontrouw. Ik verlang vaak ook hevig naar dat totaal andere stuk prachtige natuur: de zee. Onlosmakelijk van haar de vaak harde en zilte wind, de duinen, of wolken en de wegzinkende zon. Vreemd dat ook deze verliefdheid gevoed wordt door goede jeugdherinneringen.

Na rijp beraad met je levensgezellin besluit je tenslotte terug te gaan. Niet meer naar de stad, wel in haar buurt en... vlakbij de zee, je

vrienden en familie. Doch als het moment van afscheid nadert, vraag je je af of je de vrienden hier, de bossen, heuvels en heidevelden, de lage prijzen van het onroerend goed, de ruimte, je werk en de zuidelijke gemoedelijkheid niet zult missen en hoe het is om weer op nul te beginnen. Wederom weinig rationele overwegingen; liefde maakt immers blind?!

Waarom weg uit Groesbeek? Ach, waarom ook niet?

Wouter Toet

Steun de Werkgroep Milieubeheer Groesbeek door ons een nieuwe donateur te bezorgen. Donateurs betalen minstens f. 20,00 per jaar en ontvangen 4 maal per jaar of vaker het Groesbeeks Milieujournaal.

Knip de bon uit en stuur 'm op naar Secretariaat WMG, Postbus 26, 6560 AA Groesbeek.

BON voor een jaar Groesbeeks Milieujournaal

Ik geef me op: naam

adres

woonplaats

(U betaalt met de acceptgiro die U krijgt toegezonden)

In het vorige milieujournaal was een artikel gewijd aan de afgravingen van een droogdal aan de Zevenheuvelenweg door de Golfbaan Rijk van Nijmegen. De fysisch geograaf Hans de Jong legt in dit nummer uit waarom die droogdalen zo bijzonder zijn en daardoor bescherming nodig hebben.

Groesbeek is, zoals bekend, de enige gemeente in Nederland, die een compleet zogenoemd 'glaciaal tongbekken' omvat. Het tongbekken wordt omgeven door een stelsel van stuwwallen in de vorm van een hoefijzer. Dit alles is ontstaan in de voorlaatste ijstijd, het Saalien, ongeveer 150.000 jaar geleden. In het stuwwallencomplex zijn twee typen dalen ontstaan van verschillende ouderdom:

- gletsjersmeltwaterdalen, ze voerden het smeltwater van de gletsjertong af en braken daarbij door de stuwwal heen. Ze zijn breed en diep en tijdens het Salien ontstaan.
- sneeuwsmeltdalen of toendradalen, ze voerden het smeltwater van de sneeuw af tijdens de laatste ijstijd, het Weichselien, ongeveer 30.000 jaar geleden. Ze zijn asymmetrisch op dwarsdoorsnede.

Nergens in Nederland komen de genoemde vier landschapsvormen zo dicht bij elkaar en zo overzichtelijk voor. Een reden dus om zeer zorgvuldig met het Groesbeekse landschap om te gaan.

De toendradalen vormen aan de binnenflanken van de stuwwal, waar ook de bebouwde kom van Groesbeek ligt, fraaie dalstelsels, die samenkomen tot enkele grotere en bredere dalen. Weliswaar stroomt er geen water meer door, doordat het klimaat sinds het ontstaan is veranderd, maar het stromingspatroon is nog steeds goed te vervolgen. De nu droge dalen zijn dus fossiele landschapsvormen.

De Zevenheuvelenweg dankt zijn zeven heuvelen aan het kruisen van zes droge dalen. Rijdend over de weg wordt duidelijk hoe sterk landschapsbepalend de droge dalen zijn.

Een dal waarin veel zijdalen uitkomen is de Siep. Bij elkaar is er sprake van een zogenoemd 'dendritisch stelsel', de vertakkingen zien er uit als takken van een boom.

Een van de zijdalen, het tweede dal van de Zevenheuvelenweg, is onlangs vergraven ten behoeve van de uit-

breiding van het golfterrein. Het betreft hier een dal van de zogenoemde derde orde, dat wil zeggen een zijdal dat in een zijdal van een hoofddal (de Siep) uitkomt. Dergelijke stelsels, die zo uitgebreid zijn, zijn zeldzaam in Nederland. Zoals we in het vorige milieujournaal hebben kunnen lezen, had de Golfbaan dit dal met bulldozers sterk aangetast. Het begin van het dal was komvormig uitgegraven, een vorm die niet in overeenstemming is met de ontstaanswijze van het dal. Een deel van de uitgegraven grond was stroomafwaarts opgeworpen als een stuwdam. Zo iets kwam in het geheel niet voor tijdens de wording van het stelsel.

Er moest geconcludeerd worden dat een van de waardevolle droge dalstelsels in Groesbeek sterk vernield was. De Golfbaan Rijk van Nijmegen werd echter op de vingers getikt, omdat zij zich niet aan de afspraken van het ontwerpbestemmingsplan gehouden had. Zij moest de oorspronkelijke toestand herstellen. Dit heeft zij gedaan, althans een poging hiertoe ondernomen. Immers, de geïnteresseerdheid van de ondergrond kan nooit meer op haar oorspronkelijke plaats worden gebracht. De vorm van het dal is ook niet helemaal in de oorspronkelijke toestand teruggebracht. Op een helling zijn langgerekte zandruggen en ronde bulten zichtbaar. Bij een inspectie, waarbij de Golfbaan, Gemeente, de Vereniging Das en Boom en de Werkgroep Milieubeheer aanwezig waren, liet de Gemeente-ambtenaar zich lovend uit over het herstel. Das en Boom en Milieuwerkgroep waren minder tevreden. De bulten hoorden volgens hen niet thuis in het dal. De ambtenaar reageerde hierop met de mededeling dat de helling niet tot het dal behoorde, alleen het onderste stuk. Dit is echter een misvatting. Wat de Gemeente een dal noemt, is een dalbodem. Een dal bestaat uit een dalwand, of dalhelling en een dalbodem. De vorm van het dal is dus niet helemaal in de oorspronkelijke staat

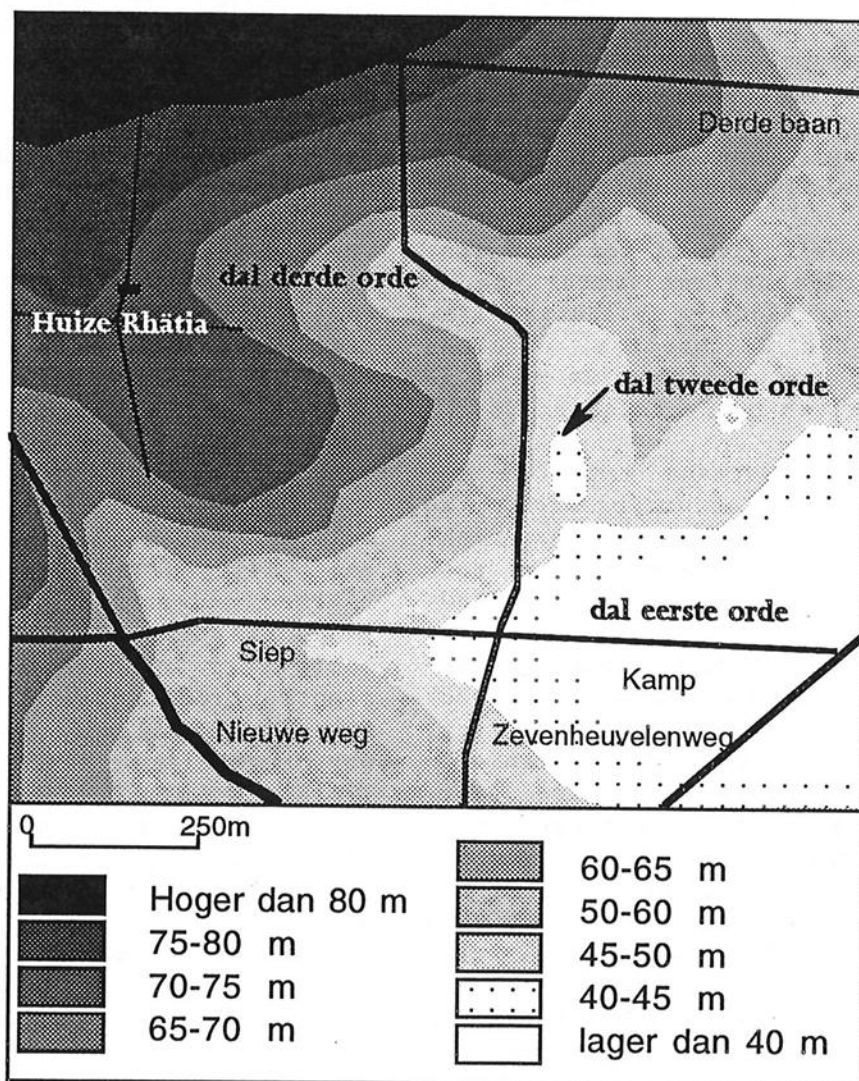
teruggebracht.

Er zijn elementen aangebracht, die het karakter van het dal aantasten. Dit is jammer daar het een landschapsvorm betreft, die zeer goed waarneembaar is vanaf de Zevenheuvelenweg. Deze weg is uit recreatief oogpunt van eminent belang. Daarnaast is de educatieve waarde van het gebied tussen Canadees kerkhof en Nieuweweg door de ingreep

sterk achteruit gegaan. Het gebied mag zich in toenemende mate verheugen opgenomen te zijn in standaard landschapsexcursies van diverse onderwijsinstellingen tot en met de universiteit.

Daarboven staat het gebied in het provinciale streekplan aangegeven als zijnde van onvervangbare waarde. Het is derhalve onbegrijpelijk dat een dergelijke aantasting kon plaatsvinden.

Hans de Jong

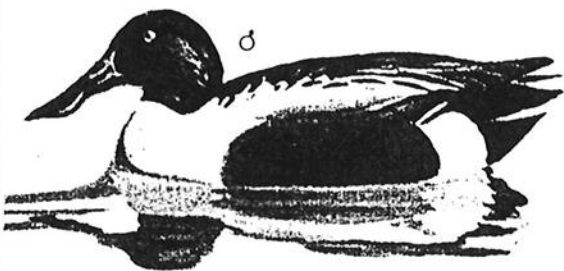

VOGELS IN EN ROND GROESBEEK

Nu het winter wordt moet er weer gelet worden op de wintergasten. Ze komen uit het hoge Noorden (vooral Scandinavie) of het Oosten. Veel van deze vogels overwinteren hier. Anderen komen alleen bij strenge kou naar Nederland.

Op 20 oktober zag ik bij de Kaliwaal (Ooy) de eerste Pijlstaart. Dit is een eend met verlengde staartpennen. Verder heeft hij een bruine kop met een witte streep over zijn hals. Een mooie vogel om te zien!

Verder deze dag bij de Oude Waal (Ooy) de eerste Keep tussen de vinken. Deze vogels waren op trek naar het Zuiden. De Keep is familie van de Vink. Het is een algemene doortrekker in Nederland. Hij broedt in Scandinavie/Siberie en overwinterd in Zuid-Europa (inclusief Nederland). Hij is oranje gekleurd met witte vleugelstrepen en stuit. De kop en bovenkant rug is bruin. Deze dag in de Ooy onderweg 10 zwarte Ruiters bij elkaar en groepen van 100 Slobeenden.

Slobeend

'Smiddags naar De Bruuk.

Rond De Bruuk lopen een aantal afwateringsslootjes. Hierin is de plantengroei zeer beperkt: het zijn kleine kanaaltjes. Toch zijn er leuke vogels te zien. Het water staat namelijk vrij laag en stroomt snel. Daardoor leven er veel vlokreeftjes in deze slootjes. Deze diertjes worden weer veel gegeten door de vogels. Deze dag zaten er grote Gele Kwikstaarten en 6 Waterpiepers. Ze overwinteren hier ook! ('s Winters zitten hier ook Witgatjes). Grote Gele Kwikstaarten zijn als Witte Kwikstaarten, alleen iets groter en een langere staart.

Ze zijn geel van kleur. Grappige vogeltjes uit voornamelijk Scandinavie.

24 oktober.

Als ik naar de Ooy fiets, "moet" ik altijd eerst door De Duffelt. Daar zijn altijd wel leuke vogels te zien.

Deze dag waren dat de eerste Koperwieken en Kramsvogels. Dit zijn lijsterachtigen (dus familie van de Merel) uit het hoge Noorden. Elk jaar bevolken ze Nederland in grote aantallen. Ze trekken 's nachts. De laatste jaren blijven er steeds meer Kramsvogels achter die hier dan ook blijven broeden. Deze vogels zijn veel in De Duffelt te zien omdat daar veel besdragende struiken staan. Ze leven 's winters vooral van deze bessen. Kramsvogels zijn bruine vogels met een grijze borst, grijze stuit en een zwarte staart. Koperwieken zijn bruin met een gespikkelde borst. Ze hebben een duidelijke oogstreep en een oranje ondervleugel.

Maar de echte topper van deze dag was een vrouwtje Smelleken. Dit is het kleine roofvogeltje van Europa (het mannetje is nog kleiner). Ze kwam overgevlogen en later laag over de grond. Duidelijk te zien waren de grof gestreepte onderdelen en de gestreepte staart. Voor de rest is ze bruin. Dit zijn ook vogels uit Scandinavie, die hier overwinteren. De ontmoeting duurde kort, maar was wel onvergetelijk.

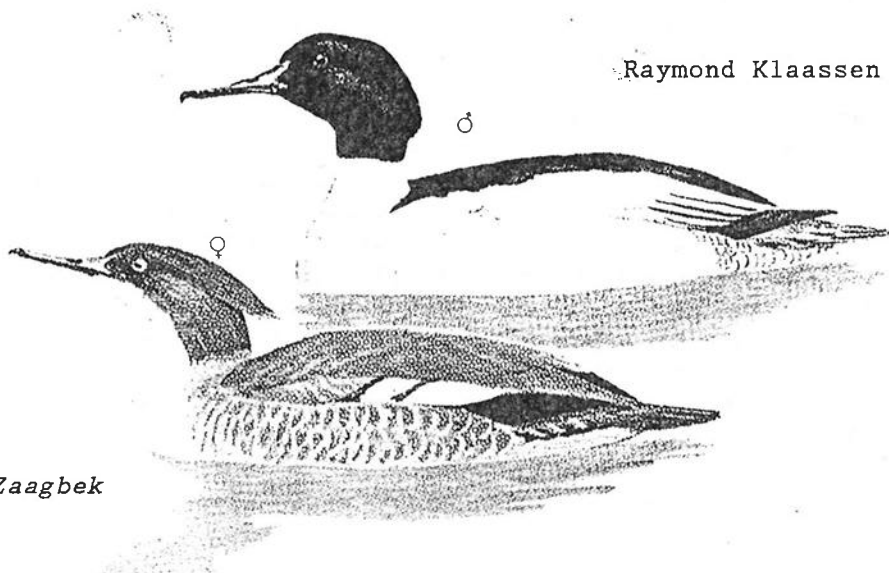
Smelleken

Op 8 november zag ik in de Ooy (Kaliwaal) de eerste drie Grote Zaagbekken. Het waren alle drie vrouwtjes.

Zes dagen later zag ik er het eerste mannetje. Het mannetje is roomwit met een groene kop en rode dunne snavel. Ze lijken wel wat op grote eenden. Het vrouwtje is grijs. Witte halsband en een bruine kop.

Ze broeden in Noord-Europa en overwinteren onder andere in Nederland. In de Ooy worden eerst de vrouwtjes gezien (die trekken eerder weg) en later komen daar pas de mannetjes bij.

Veel (vogel) plezier,

Grote Zaagbek

WORTELTJESTAART

Een konijn komt bij de bakker en vraagt:

"Heeft u ook worteltjestartaart?" "Nee", zegt de bakker, "dat heb ik niet," en het konijn gaat weer weg.

De volgende dag komt het konijn weer:

Heeft u ook worteltjestartaart?" "Nee, sorry", zegt de bakker weer, en hij denkt: toch maar eens een worteltaart bakken, er is zoveel vraag naar!

De volgende dag komt het konijn weer in de winkel. "Heeft u ook worteltjestartaart?"

"Ja!" zegt de bakker, "worteltaart vers uit de oven!"
Zegt het konijn: vies hè?!

Dat worteltaart ook heel lekker kan zijn, kun je nu zelf proeven als je het volgende recept eens uitprobeert. Worteltaart is een hartig winters recept zonder vlees en makkelijk zelf te maken. Zelfs als je niet zo van gewone gekookte worteltjes houdt, zul je smullen van deze zelfgebakken taart. Op de volgende bladzijde kun je lezen hoe je te werk kunt gaan.

Wat heb je nodig ?

1 bos wortelen (of een paar winterpenen)

1 grote ui

6 plakjes bladerdeeg

2 eieren

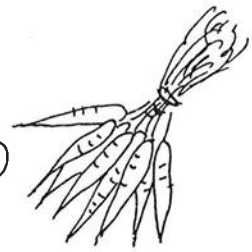
1 klein bekertje slagroom

1 zakje geraspte kaas (± 150 gram)

peper / zout / andere kruiden naar smaak

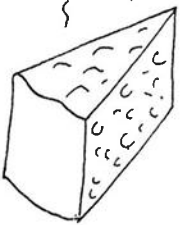
1 springvorm

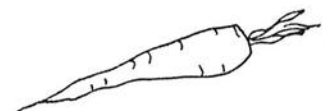
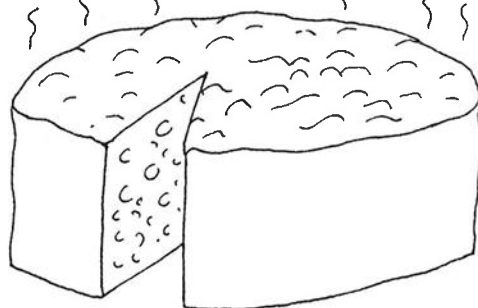
boter of margarine

Schrap de wortelen en snijdt ze in stukjes. Pel de ui en snijd ook deze klein. Laat in een braadpan wat boter smelten en doe daarin de ui en de wortel met wat peper en zout. Laat ± 20 minuten smoren (af en toe roeren) tot alles bijna gaar is. Intussen vet je de springvorm in met een beetje boter en je bedekt de vorm met het bladerdeeg. Naadjes goed dichtduwen! Dan roer je in een kom door elkaar: de eieren, de room, de kaas, peper, zout en kruiden (b.v. kerrie of komijn). Je vult de bladerdeeg-vorm met de wortels en ui. Daaroverheen giet je het ei-mengsel. Alles mooi verdelen.

Dan gaat de taart de oven in, ± 35 minuten, stand 4-5 (is ongeveer 200°C). Verwarm de oven even voor.

Eet ze !!!

Jeske de Bekker

Deel 21, 100 jaar VVV voor Nijmegen en omstreken... Groesbeek net iets te ver weg

"Door gezonde ligging als Herstel-
lingsoord door H.H. Doctoren bij-
zonder aanbevolen."

Zo prees dominee B. ter Haar omstreeks 1880 Hotel Berg en Dal aan. De omgeving van Nijmegen kende in de tweede helft van de negentiende eeuw een levendig toerisme. In 1893 werd daarom "Nijmegen Vooruit" opgericht, de Vereeniging voor Vreemdelingenverkeer die het toerisme moest promoveren en in goede banen leiden. Nu, 100 jaar later, is er een boekje verschenen ter ere van het eeuwfeest van de VVV die zich eerst vooral op de stad richtte maar later ook op de omgeving. Het is een aardig boekje. Hieruit, en uit enkele historische toeristische gidsjes heb ik geput voor dit stukje. Overigens is ook elders over het vroege toerisme in Groesbeek geschreven, onder andere door G.G. Driessen in zijn boeken.

De omgeving van Berg en Dal, en Beek, en aan de andere zijde van Groesbeek, Plasmolen floreerden al vroeg als toeristische trekpleisters. Groesbeek profiteerde vooral na de opening van de spoorlijn Nijmegen-Kleef in 1865 waarbij ook in het dorp een station kwam. In hetzelfde jaar nog werd hotel "Bellevue" geopend. Maar vergeleken met dat noordelijke stukje Groesbeek bij Berg en Dal stelde het in "t Taarup" niks voor.

Hotel Berg en Dal en omgeving
Stel je hotel "Berg en Dal" voor, later ook wel, en niet voor niets, hotel "Groot Berg en Dal" genoemd. Dit kolossale gebouw met stromend water en allerlei andere voor die tijd luxueuze voorzieningen, werd in 1869 gebouwd. Men kon er "Baden in het hotel". Het werd aangesloten op het tramwegennet vanuit Nijmegen. Over de Berg en Dalseweg reed een trammetje, maar men kon ook benedenlangs over Ubbergen tot onder aan de steile stuwwalrand bij Beek. Daar stapte men over in het "Bergspoor" dat zeer steil omhoog liep tot het grote hotel. Dat spoortje dateerde trouwens uit het begin van deze eeuw, toen ook al vele vermogende lieden hun weg naar Beek en Berg en Dal hadden gevonden om er te wonen.

We volgen de tekst van dominee ter Haar over de omgeving van het hotel "Voorzeker, grootscher, indrukwekkender natuurtooneelen leveren naburige landen in menigte op, maar een liefelijker, vriendelijker landschap zal men niet licht ergens vinden.

Aan de voeten van den bezoeker ligt het Keteldal, links door den Sterrenberg, rechts door den evenwijdig daarmee loopenden Musschenberg ingesloten. Langs den weg, die het dal in de lengte doorsnijdt, loopt de grens tusschen Nederland en Pruisen."

Dit Keteldal is geen landsgrens meer. In 1949 is de grens oostwaarts verlegd waarbij onder meer de Duivelsberg Nederlands is geworden. Deze grensverlegging was bedoeld als genoegdoening voor de geleden schade in de oorlog. Er hoorden ook landbouwgronden bij, die echter vrijwel geheel zijn teruggegeven in het begin van de jaren zestig. Het toerisme was al voor de oorlog zeer sterk teruggelopen door de crisis van de jaren dertig. Op de plek van hotel Groot Berg en Dal staat nu de verzorgingsflat met dezelfde naam.

GROESBEEK.

HOTEL-PENSION

„Hurkmans”

Heerlijk zitje in Waranda
of schaduwrijken Tuin.

1921

RIJTUIGEN.

Aanbevelend: P. HURKMANS.

"Hoe wordt de schoonheid van het valleitje verhoogd door die witte boerenhuisjes, die te midden van hunne graan- en aardappelvelden zoo aardig door hunne appel- en pereboomen heengluren! Vooral in de lente, wanneer de vruchtboomen bloeien en het fijne loof van boom en struikgewas zoo geestig bij het donkere groen der dennen op de heuvelglooiing afsteekt, is de aanblik van dit valleitje onuitsprekelijk schoon."

Graanakkers en aardappelvelden hoef je niet meer te zoeken in het Keteldal. Er ligt wat gras en er zijn moestuinen. Wel zijn er nog stukjes boomgaard op de hellingen aan te treffen, net als meer dan eeuw geleden.

De Plasmolen

Romantische natuurbeschrijvingen zoals de bovenstaande over het Keteldal, zijn ook voor het dorp Groesbeek en omgeving gemaakt. Helaas voor de gefortuneerde reiziger was de luxe van een hotel Groot Berg en Dal niet te vinden. Wel in de Plasmolen. De belangrijkste uitspanning daar was hotel "de Plasmolen" dat in 1885 van een eenvoudige gelegenheid werd omgebouwd tot een luxer hotel. Een vaste gast, de heer Göbel uit De Bilt, schreef in 1909 een gidsje met informatie over de omgeving waarin hij de geneugten van een verblijf in het hotel uiteenzette:

"Het is een heerlijk-stille, zoele zomeravond. We zetten ons in een der badstoelen aan den Plas. De zon neigt reeds ter kimme. De laatste zonnestralen werpen haar rood-goud licht over de toppen van den Kloosterberg, zetten de ruiten der bovenverdieping van het hotel nog even in lichtlaaien gloed en doen ten afscheidsgroete nog even de vindvaan op den uitzichttoren glinsteren vóór de Koninginne van den dag in haar bed van rozenrood achter Mook onderduikt."

Van Plasmolen naar Groesbeek?

Göbel beschrijft vele wandelingen vanuit het comfortabele hotel. Een ervan heet "Over den Kiekberg naar

Groesbeek of naar den Plasmolen en terug 1 1/2 of 2 uur". Omhoog gaat de route over de Kiekberg en het achter de Zevendalsebaan gelegen bos dat in de jaren twintig is geroid en dat toen de naam Klein Amerika kreeg. "... wij [zijn] verrast door het contrast dat het ruime uitzicht ons biedt. Wij weiden met onze blikken over de golvende akkervelden van Grafwegen. Schilderachtig steken de roode daken der huizen tegen de groene velden en bosschen af, vriendelijk lachen enkele witte gevels der huizen ons door het gebladerte toe, als tot bezoeken noodigend krinkelen de blauwe rookwolkjes uit de schoorsteenen der huizen omhoog." "Links voor ons verheft zich in de laagte de Derde Molen van Groesbeek (deze molen stond aan het begin van de Koningin Wilhelminaweg vlakbij de Bredeweg), zoodat als wij naar Groesbeek wilden wandelen nu als van zelf de weg is aangewezen." "Wij doen dit niet en gaan naar den Plasmolen terug... nemen de weg die hotelwaarts voert... gastvrij ziet de witte gevel van het hotel verlangend naar ons uit." Groesbeek was klaarblijkelijk een schilderachtig dorp maar net iets te ver weg.

Niet helemaal pluis in Groesbeek

Misschien typeert het bovenstaande de ligging en het imago van Groesbeek voor toeristen aan het einde van de vorige en het begin van deze eeuw: tussen Beek/Berg en Dal en Plasmolen in. Niet bedoeld voor de welvarende gasten. Met bescheiden verblijfsaccommodatie, goed voor een dagje uit in een rijtuig hobbelend over de Nijmeegsebaan of Wylerbaan om ~~om~~ de blote-voetkinderen en de bezembinders te gaan zien. Om erheen op weg te gaan maar vanwege de verlokkingen van het hotel al voordat je er goed en wel was weer om te keren.

En in de gidsjes uit die tijd wordt menig maal gewaarschuwd voor Groesbeek: daar kon men nog wel eens lastig gevallen worden door bedelaars en dieven. In de jaren twintig schijnt de toon over Groesbeek vriendelijker en positiever te zijn

geworden in de toeristische beschrijvingen. In het gidsje "Naar Groesbeek" lezen we: "... de armoedige krotwoningen waar de meest elementaire gerieflijkheden ontbraken, en wier bewoners in hun hutje een beklagenswaardig bestaan voort-sleepten, zijn grootendeels verdwenen, en vervangen, door behoorlijke frissche huizen." "Voor hen, die een rustige vakantie willen doorbrengen, of voor hun gezondheid een rustkuur moeten doen in een schoone natuur, bevrijd van het geraas, dat het tegenwoordige leven met zich brengt, en die zich willen sterken en tot kalnte komen in een eenvoudige omgeving, nog niet verontrust door moderne gemakkelijkheden, is Groesbeek een ideaal oord." Ook al omdat malaria onbekend was. Wel is het goed te bedenken dat de schrijvers van dit proza Franzmann en Smolders waren, respectievelijk eigenaar van een hotel (ter plekke van de huidige RABO-bank) en oudhoofd der school te Groesbeek. Zij wilden het dorp natuurlijk niet negatief af-schilderen.

VVV

In alle dorpen, ook in Groesbeek, bestonden lokale VVV-initiatieven als die in Nijmegen. Pas na de oorlog kwam het tot een zekere bundeling van krachten. In 1949 richtte men de VVV Streekcommissie "Nijmegen en omstreken" op met de kernen Nijmegen, Berg en Dal, Beek, Ubbergen, Heilig Landstichting en Groesbeek. Deze functioneerde slecht vanwege gebrekkige samenwerking tussen de verschillende gemeenten en dorpen. Ook de opvolger "Streek VVV" (1955) was vanaf het begin ten dode opgeschreven doordat geen van de partijen enige autonomie wilde opgeven. Pas in 1969 kwam er verbetering bij de oprichting van de "Streek VVV Rijk van Nijmegen". Deze bestaat nog steeds. Opvallend is wel dat nog steeds in de gemeente Groesbeek Berg en Dal niet met de rest van de gemeente meedoet, maar met Beek-Ubbergen.

Paul Thissen

Gebruikte literatuur

J.S. Göbel. De Plasmolen, Gids voor de bezoekers van den Plasmolen en omgeving. 1909.

Frank Holthuizen. Nijmegen Vooruit, Honderd jaar VVV voor Nijmegen en omstreken. 1992.

Kuijper, Th. (herzien en bijgewerkt door L.J. Wikman). Naar Groesbeek, Geïllustreerde gids bij een bezoek aan het dorp en zijne schilderachtige omgeving. 1925.

HOTEL-PENSION „GROESBEEK”

CARL FRANZMANN
GROESBEEK

BIJ NIJMEGEN
TEGENOVER HET POSTKANTOOR

VOLLEDIG PENSION Fl. 3,50
OOK AUGUSTUS

BIJ PENSION „GROESBEEK” AANGESLOTEN:

DE BURCHTTOREN

DATEEREND UIT DE XIe EEUW

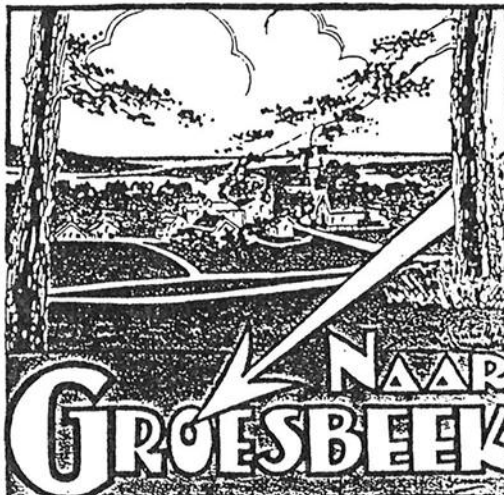
Uitzichttoren met schitterend vergezicht. Dagelijks geopend, ook als café.

In den alouden toren is gevestigd het bekende streekmuseum „Groesbeek”.

Ieder duizendste bezoeker van den toren ontvangt een aardig cadeau.

Aanbevelend

CARL FRANZMANN

GEÏLLUSTREERDE GIDS

BIJ EEN BEZOEK AAN HET DORP
EN ZIJNE SCHILDERACHTIGE
OMGEVING. MET WANDELKAART

Woensdag 16 december was er in de Mallemolen een thema-avond over het Tropisch regenwoud en ons hardhoutgebruik. Inleiders op die door de Werkgroep Milieubeheer georganiseerde avond waren Henny Brinkhof en Ruud de Boer van de Stichting Bos en Hout.

Henny Brinkhof begon aan de hand van dia's met een lezing over wat een tropisch regenwoud is en hoe het werkt. Het is weelderige bos met maar liefst 3 kroonlagen, waarin ongelofelijk veel soorten bomen, struiken en kruiden groeien. De lianen, die in de bomen hangen en soms zelfs een boom kunnen wurgen. De epifyten, die op de bomen groeien. De fraaie plank- en steltwortels van de enorme woudreuzen. De ongelofelijk rijke en gevarieerde dierenwereld, die uiteenloopt van kleine kleurrijke gifkikkers, termieten, vruchtenetende vleermuizen, die Vliegende Honden genoemd worden tot tijgers en Orang Oetans.

Hij vertelde ook dat de bodems van tropische regenwouden door de uitspoelende werking van het overvloedige regenwater zeer arm aan mineralen zijn en dat de mineralen niet in de bodem, maar in de levende massa van het bos zit. Het de kracht van het tropisch regenwoud is dat wanneer een woudreus omvalt en wegrot de vrijkomende mineralen zeer efficiënt op genomen worden, zodat 99,9% van de voedingsstoffen gerecycled wordt. Zo kan het bos miljoenen jaren standhouden. Het is echter ook de zwakte van het bos, want als het gekapt wordt en de bomen worden afgevoerd of het bos wordt verbrand en voor landbouw gebruikt, dan verdwijnen de mineralen en is het niet meer mogelijk om een volgroeid bos te krijgen, hooguit een gedegradeerde vorm, de jungle of zelfs alleen maar grasland. Daarmee gepaard wordt het klimaat droger en neemt de kans op bodemerosie toe.

De heer De Boer vertelde eerst dat de Stichting bos en Hout probeert de aanplant van produktiebossen te bevorderen. Hij gaf aan dat 80% van het tropisch regenwoud verdwijnt doordat boeren gedreven door armoede bos kappen om landbouw te bedrijven en dat door kap 20% verdwijnt. Hij zette uiteen welke landen wat voor soort hout kappen. Het aandeel van Nederland voor het verdwijnen van

het bos bedraagt slechts 3%. Hij vond dat we vooral de landbouwproblematiek moeten aanpakken, want daardoor verwijnt het meeste bos en dat we als Nederland niet moeten kappen met kappen, omdat we weinig betekenen en dan helemaal ons stem verliezen, wanneer het gaat om de ontwikkeling van duurzaam tropisch bosbeheer.

Uit de zaal kwam de opmerking dat duurzaam tropisch bosbeheer niet bestaat. Spreker was op Kalimantan (Indonesie) geweest en had daar een voorbeeld van duurzaam bosbeheer gezien. 3 keer in 20 jaar worden daar op sommige plaatsen grote bomen gekapt en weggesleept, daarna wordt het bos 100 jaar met rust gelaten om te herstellen. Hij had gezien hoe het bos er na een dergelijke selectieve kap uitzag. Een enorme ravage door de uitsleep. Een wirwar van wegen doorsneed het bos. Hij benadrukte de gevoeligheid van het bos en dat wij nog niet weten wat we aanrichten, omdat onze kennis van het tropisch regenwoud zo gering is.

Na afloop van het tweede praatje vertelde de Heer Kersten, directeur van de Kegro zijn bedrijf een alternatief had ontwikkeld voor tropisch hardhout. Een deur van Eucalyptushout, een boomsoort die oa. in het Middellandse Zeegebied aangeplant is. Die deur was echter zo'n 20% duurder dan de tropisch hardhouten deur en daarom was vooralsnog de vraag beperkt. Hij was tegen kappen met kappen omdat de werkelijke problemen die van de arme boeren zijn. In de discussie die volgde werd oa. gezegd dat je als consument weinig greep hebt op ontwikkelingspolitiek en wel op houtgebruik. *(Het is zeer de vraag of de boeren beter worden van de houtkap. De houtwelvaart gaat aan hen voorbij. En als het bos weg is, wordt de ellende pas echt ondraagelijk. De kap versnelt door de aanleg van wegen de kolonisatie en daarmee het verdwijnen van het bos. De Novib steunt niet voor niets achter de actie Kappen met kappen.)*

Henny Brinkhof

